

**โคฟีพอดชนิดใหม่ของโลกจากแหล่งน้ำในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
พื้นที่โคกภูตากา อ. ภูเวียง จ. ขอนแก่น
ละออศรี เสนาะเมือง**

ศูนย์วิจัยอนุกรมวิธานประยุกต์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น 40002

**A new species of copepod (Diaptomidae, Calanoida, Crustacea) from
two ponds in the area of Plant Genetic Conservation Project Under The
Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn;
Khok Phutaka, Phu Wiang district, Khon Kaen province
La-orsri Sanoamuang**

Applied Taxonomic Research Center, Department of Biology, Faculty of Science, Khon Kaen University, Khon Kaen
40002; e-mail: la_orsri@kku.ac.th

บทคัดย่อ

Mongolodiaptomus phutakaensis ซึ่งเป็นโคฟีพอดชนิดใหม่ของโลก พบในบ่อน้ำสองแห่งในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ พื้นที่โคกภูตากา อ. ภูเวียง จ. ขอนแก่น ในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงมิถุนายน อาศัยอยู่ร่วมกับ *Phyllodiaptomus praedictus* Reddy & Dumont และ *Mongolodiaptomus rarus* Reddy, Dumont & Sanoamuang เป็นชนิดที่หายากมาก ปัจจุบันพบอาศัยเฉพาะในพื้นที่โครงการฯ ไม่พบในแหล่งน้ำอื่นๆ กว่า 3,000 แห่งที่เก็บตัวอย่างในประเทศไทย โดยโคฟีพอดชนิดใหม่นี้มีลักษณะคล้ายกับ *Mongolodiaptomus ubonensis* Sanoamuang เนื่องจากเพศผู้มีลักษณะร่วมกันหลายอย่าง ได้แก่ (1) รัยางค์ของหนวดคู่แรกข้อที่ 20 เป็นแท่งหวี (2) ยูโรโซมปล้องที่ 2-3 ด้านท้องมีขนจำนวนมาก (3) คอรัลลรัมัสข้างขวาด้านท้องมีปุ่มไคทิน (4) ลักษณะรูปร่างของเอ็กโซโพไดท์ปล้องที่ 2 ของขาคู่ที่ 5 ข้างขวา อย่างไรก็ตามเพศผู้ของโคฟีพอดชนิดใหม่นี้มีลักษณะบางอย่างที่แตกต่างจาก *M. ubonensis* ดังนี้ (1) คอรัลลรัมัสข้างขวาด้านท้องมีปุ่มไคทิน 4 อัน แต่ *M. ubonensis* มีเพียง 2 อัน (2) ขาคู่ที่ 5 ไม่มีแผ่นเชื่อมค็อกซา (3) ขอบด้านในของเบซิสข้างขวาของขาคู่ที่ 5 ไม่มีเยื่อไฮยาไลน์ (4) เอ็นโดโพไดท์ของขาคู่ที่ 5 ข้างซ้ายเป็นปล้องเดี่ยว ในขณะที่ของ *M. ubonensis* แบ่งเป็น 2 ปล้อง (5) ลักษณะรูปร่างของหนามด้านข้างของเอ็กโซโพไดท์ปล้องที่ 2 ของขา คู่ที่ 5 ข้างขวา

Abstract

Mongolodiaptomus phutakaensis, a new species of copepod (Diaptomidae, Calanoida, Crustacea) from two ponds in the area of Plant Genetic Conservation Project; Kok Phutaka, Phuwiang District, Khon Kaen Province, north-east Thailand is described and figured. It co-occurs with other calanoid copepods, *Phyllodiaptomus praedictus* Reddy & Dumont and *Mongolodiaptomus rarus* Reddy, Dumont & Sanoamuang, during January and June. The new species is very rare as it has been recorded only from two of the 3,000 sampled localities throughout Thailand. It is more closely related to *Mongolodiaptomus ubonensis* Sanoamuang, because of similarities in the following features of the male: (1) the antepenultimate segment of the right antennule is comb-like; (2) the second and third urosomites with ventral hairs; (3) the presence of chitinous teeth on the ventral surface of the right caudal ramus; and (4) the shape of the second exopodite-segment of the right leg 5. However, the new species can be distinguished from its congeners by various characters of the male: (1) the ventral surface of the right ramus of the new species carries 4, instead of 2 chitinous teeth as in *M. ubonensis*; (2) the absence of intercoxal plate of the leg 5; (3) the absence of hyaline lamella on inner margin of the right basis of leg 5; (4) the endopodite of left leg 5 is 1-segmented, but it is 2-segmented in *M. ubonensis*; and (5) the distinct shape of lateral spine of the second exopodite-segment of the right leg 5.